

Skellefteå stadskyrka (Sankt Olov), Västerbottens län.

Viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor.

1913	<p>*Stadsförsamlingen bildad och utgjorde eget pastorat. Ombyggt bönhus från 1873, användes som kyrkolokal. Klocktorn tillbyggt.</p> <p>*Kyrkklocka gjuten (lilla klockan).</p>	ATA.
1915	<p>*Stadsförsamlingens kyrkogård invigd på Sunnanå.</p> <p>*Ett begravningskapell uppfördes på kyrkogården. Ritningar upprättade av arkitekt Viktor Åström.</p>	Begravningsplats inventering 1982. Länsstyrelsen
(1916–1917)	<p>Förslag till stadskyrka upprättat av arkitekt Fredrik Falkenberg. Den var tänkt att uppföras som en nationalromantisk tegelkyrka med åttakantigt torn i söder. En stegport planerades mot Nygatan. Fler förslag inkom 1917, bl a från arkitekterna Nordenskjöld/ Falk och Gustaf Holmdahl.</p>	ATA.
1925–1927	<p>Kyrkan uppfördes på betonggrund av tegel med slammade väggar, efter ritningar av arkitekterna Knut Nordenskjöld och G. A. Falk från 1923, 1925 och 1926. Byggmästare var J. A. Johansson, Bureå (grundläggning av bröderna Boström, Morön. Murning av Lindgren & c:o, Skellefteå). Kyrkan placerades i öst-västlig riktning, men snedställdes något mot Nygatan. Tornet placerades i söder. Ett samtida förslag från 1923, av G. Holmdahl gestaltade en kyrka i rak axel mot Nygatan med tornet i väster.</p> <p>Kyrkan och tornhuvu täcktes med koppertak. Sockeln lades med tuktad natursten. Huvudportal, inskriptionstavlur, slutstenar planerades med huggen kalksten. Istället valdes huggen svart granit, vilket var mera hållbart, men dyrare (beställt från AB Ignaberga kalksten).</p> <p>Portalen pryds med fyra meterhöga skulpturer föreställande Ansgar, Martin Luther, Olaus Petri och J. O. Wallin, huggna efter gipsmodeller av skulptören Carl Fagerberg, Stockholm (Nordenskjöld planerade en enklare omfattning med flankerade obelisker). Tre kyrkklockor anskaffades från K. G. Bergholtz & Co, Stockholm. Prydnadsdetaljer av koppar samt kyrktuppen förfärdigad av kopparslagare K. A. Lundgren, Bureå. Långhuset gestaltat med fem stjärnvalv samt ett mindre stjärnvalv i koret. Korsarmarna tunnvalvdes.</p> <p>All inredning, armatur, orgelfasad ritades av Nordenskjöld. Även platsen kring kyrkan samt entrépartier planerades och ritades av honom.</p> <p>*Altartavlans motiv: Herdarnas tillbedjan, Nattvarden, Jesu himmelfärd komponerades av konstnären Gunnar Torhamn 1926.</p>	ATA.

	<p>*Triumfkrucifixet ritades av Nordenskjöld, men skulpterades av konstnären Carl Fagerberg (målat av konstnären Erik Dahlberg, Stockholm).</p> <p>Dopfat av silver ritat av Nordenskjöld, tillverkat av Jörgen Jensens silversmedja (den ciselerade ornamenteringen utförd av Ingegerd Salwén).</p> <p>*Armaturen tillverkades av konstsmeden Nils M. Lövgren, Ursviken.</p> <p>*Orgelverket tillverkad av Åkerman & Lund, Sundbyberg. Orgelfasaden var 87,7 cm för hög vid uppsättandet. Piporna kapades därför 53 cm och sockeln togs bort.</p> <p>*Två glasmålningar i dopkapellet komponerades av konstnären Yngve Lundström (1926), utförda av N. P. Ringström, Stockholm.</p> <p>*Den fasta inredningen, predikstol mm levererades i huvudsak från G. D. Åsells snickerifabrik, Skellefteå.</p> <p>*Målningsarbetet inne i kyrkan utfört av dekorationsmålare Åke Ahnlund, Skellefteå.</p> <p>*Textilier levererade från Licium.</p> <p>*Altarmatta komponerad av Hildegard Dinclau.</p> <p>*Värmesystem med lågtrycksånga (utarbetat av Zander & Ingeström, Stockholm).</p> <p>*Elektrisk belysning, tornur och klockringningsanläggning (utarbetat av ingenjör G. Magnusson).</p>	
Ca 1930	*Redskapsskjul uppfört på Sunnanå kyrkogård.	Begravningsplats inventering 1982. Länsstyrelsen
1942	*Glasmålning i tornkammaren av konstnären Torsten Nordberg, Stockholm.	ATA.
1945	*Måleri på baksidan av altarskåpets dörrar av konstnären Torsten Nordberg. Motivet avsågs att visas under fastans söndagar för att särskilt markera denna del av kyrkoåret.	ATA.
Ca 1948	*Sunnanå begravningsplats utvidgad, efter ritningar av arkitekt Knut Nordenskjöld, Stockholm.	Begravningsplats inventering 1982. Länsstyrelsen
1960	*Fasaderna stålborstades för att avlägsna smuts. Fönsteromfattningar, taklister ”och dylika förut kalkfärgade partier” skrapas, borstas och kalkfärgades på nytt.	ATA.
1961	*En provisorisk brudkammare inredd vid södra porten. (*Skogskyrkogård invigd på Morön. Alhemskyrkan invigd).	ATA.

1965	<p>*Handledare av smidesjärn till västra entrén (ark. Georg Rudner, Stockholm).</p> <p>*Ny orgel från Grönlunds orgelbyggeri, Gammelstad. Orgelfasad ritad 1962 av Georg Rudner, Stockholm. Ett ryggpositiv fästes på läktarbarriären. Rester av den gamla tvådelade orgelfasaden bevarades i förråd.</p>	ATA.
1969	<p>*Den främsta bänkraden borttagen för att skapa större utrymme i koret (arkitekt Georg Rudner, Stockholm).</p> <p>*Nummertavlan bakom dopfunten togs bort. På en pelare mitt i kyrkan mot söder anbringades piggar till psalmsiffrorna.</p> <p>*Ändring av bänkinredningen i norra korsarmen. Bänkarna skulle flyttas från nord-sydlig riktning till kyrkans längdriktning, så att besökarna skulle få bättre sikt och inte titta in i väggen.</p> <p>*Toaletterna i vapenhuset anpassade för rörelsehindrade. De var belägna sex steg under bottenplanet. Golvet höjdes och norra toaletten anpassades för rullstolsburna. (*Flyttning av dopfunt planerades från det lilla dopkapellet t h om koret till yta framför koret. Orsaken var att menigheten inte kunde se dopakten. Genomfördes först 1997) (*Provisorisk handikappramp vid västra entrén).</p>	ATA.
1975–1977	<p>Ombyggnadsförslag av Bo Tjernström, Skellefteå (1973).</p> <p>*Putslagningar av frost och fuktskador (den befintliga putsen bestod av rent kalkbruk). Alla slammade ytor försågs med ytterliggare 5–10 mm tjockt påslag kalkputs (d v s på den befintliga 5–10 mm tjocka slamputsytan. Bruket till det yttersta slammingspåslaget försågs med ballast av röd granit av max 3 mm korntjocklek. Detta gav fasaden en svagt rosa färg. Slätputsade lister och blindingar målades med kalklimfärg (kulturfärg. Obruten vit färg).</p> <p>*Fasadsnickerier rengjorda och målade med alkydoljefärg.</p> <p>*Takytor omlagda med ny kopparplåt, då det fanns spikhål i den befintliga kopparplåten samt att den visade sig vara för svag för lagning. Takomläggning skedde på alla takytor över huvudskepp, korsarmar och kor samt större delen av sakristian. Omläggning skedde även på tornet mellan balkong och frisen, i höjd med urtavlor samt på stigporten (koppartäckta ytor på tornets övre delar, på gavelspetsar och fasadpelare lämnades utan åtgärd). Samtliga tak- och hängrännor och anslutningsbleck byttes ut mot nya.</p> <p>*Omförgyllning skedde på takdetaljer, men ej på kyrktuppen.</p> <p>*Skorstenspipan över koret skulle täppas till upptill, men ej igenmuras.</p> <p>*Sakristian utvidgad åt nordväst samt proportionerligt förhöjd. I tillbyggnaden inrymdes toalett, kapprum och förråd. Befintliga dörrar och fönster flyttades.</p> <p>*Utbyggnad av trappan vid västra ingången samt två permanenta</p>	ATA. Begravningsplats inventering 1982. Länsstyrelsen

	<p>handikappramper i granit på vardera sida om trappan. *Vissa ytor i anslutning till entréer skulle förses med elektriska värmeslingor.</p> <p><u>Interiör.</u></p> <p>*Vindfång i vapenhuset av stål och glas mot utgång. *Den inre av de två befintliga vindfångsdörrarna mot kyrkorummet slopades, vilket skapade ett större vapenhus. *Den södra läktartrappan i vapenhuset togs bort och ersattes av en handikapptolett. Uppgången till trappan skulle behållas och få karaktären av en blindtrappa, med nedre trappsteg och räcke intakta. Detta så att den kunde verka som pendang till den norra trappan. *Golvet i den norra toaletten i vapenhuset fylldes upp och lades med kalkstensplattor. *På läktarplanet skapades likaledes ett arbetsrum för organisten, då trappan togs bort. *Rengöring och ommålning av väggar och valv i kyrkan (den ursprungliga färgsättningen skulle ej förändras. Arbetet leddes av konservator Ivar Nordén, Uppsala. Kalkfärgen svagt bruten med gultonad grön umbra, enligt beräknad ursprungston. Valv och väggar målade med fem påstrykningar). *Konservering och bättringsmålning av den fasta inredningen. Predikstolens överliggare helt ommålad och lackad *Bänkarna restaurerade. Ryggstyckena sänktes och sittbrädan utökades. Säten och ryggar buntades och bekläddes med skinn. Bänkvståndet ökades också något . *Golv under bänkarna utbytt mot bokparkett. Golv av kalksten inlagt i norra och södra korsarmarna. *På norra sidoskeppet togs bänkarna bort och ersattes med lösa stolar, vilket tidigare skett på södra korsarmen. Överblivna bänkar och golvvirke under bänkarna fraktades till logen på Tuvagården. *Förändring av altarringen. Den buntade överliggaren ersattes med en målad träöverliggare (som skulle utformas, så att den kunde kompletteras med en hylla för särkalkar). Ny klädsel på knäfall. *Den oljeeldade ångpannan byttes ut mot elvärmd vattenpanna, varvid befintliga radiatorer kunde behållas. Elradiatorer i vissa biutrymmen. Alla elledningar förnyades. Den befintliga transformatorstationen i källaren togs bort. *Valven isolerade med mineralullsmattor (detta p g a att valven varit kallare än väggarna och därmed dragit till sig dammpartiklar). *Nytt elektriskt urverk till klocktornet. Tornursbelysningen med lysrör utbytt mot kvicksilverlampor. *Lucköppnare i tornet monterade (Bergholtz). *Extra belysning i sidovalven. *Allmän översyn av ljudanläggningen.</p>	
--	---	--

	<p>*Konserveringsarbeten. Triumfkrucifix retuscherat. Kristus figur av gips, kopia av Thorwaldsens Kristus, rengjord och två fingrar fastlimmade. C. Fagerbergs gipsmodeller till figurerna vid entréportalen rengjorda, bättrade och lackade.</p> <p>*Putsning av lampkronor.</p> <p>*Upphångningsanordning för kollektståvar.</p> <p>*Planen framför huvudentrén skulle grävas ur och förses med ny asfaltbeläggning med toppbeläggning av grusmaterial.</p> <p>*Expeditionsbyggnad uppförd på Sunnanå kyrkogård.</p>	
1994	<p>Fasadrestaurering (Knut Åkesson, Krylbo).</p> <p>*Borttagning av missfärgad och sönderfrusen puts på slammade ytor samt lagning med ny puts. Äldre lagningar med KC-bruk borttogs. Putslagning utfördes med Strå lufthårdnande kalkbruk (som ballastmaterial användes sand och krossad vit dolomit (3 mm). Kalkmålning med Strå kalkfärg. Kalkmålning skedde även på befintlig slammad puts för att ersätta urlakat bindemedel i ytputsens yta. Färg till slammad puts på kyrkobyggnaden användes kulör 92:3 i kalkfärg 90 samt 30 grön umbra (1 burk om 15 kg tillsattes exakt 150 gram grön umbra). Färg till slätputs på kyrka, stigport och grindstolpar användes kulör 94:1 i kalkfärg 90.</p> <p>(Slammade omålade fasadytor kan av estetiska skäl underhållas med lagning endast om hela ytan målas. Omålad yta kräver som regel att all puts byts ut eller överslammas med ny puts, som skedde 1975. I detta fall valdes att underhålla befintlig slammad puts med lagning och bemålning inför ett framtida putsbyte där ytan kan redovisas omålad. Allt enligt entreprenör Knut Åkesson, Krylbo).</p> <p>*Utbyte av fönsterbleck.</p> <p>*Högtryckstvättning och rotborstning av slätputsade ytor samt lagning av skador i slätputs.</p> <p>*Kalkmålning två gånger av samtliga kalkputsade ytor.</p> <p>*Justering av fönsterbågar och portblad.</p> <p>*Tvättning, skrapning, borstning och målning av fasadsnickerier, plåtbeslag, smide och gjutjärn på fasad och sockel.</p> <p>*Kittkomplettering i fönster.</p> <p>*Lagning av grindstolparnas avtäckning och rostskyddsbehandling av smide.</p> <p>*Montering av skyddsbeslag och avledare vid kyrkans takfot samt justering av hängrännor.</p> <p>*Borttagande av stege på långhusets östra gavel och handledare på västra gaveln.</p> <p>*Lagning och förtenning av lampor vid portar.</p>	ATA.

1997	<p>Interiörrestaurering (reviderat förslag upprättat av Consultec Arkitekter & konstruktörer AB, vilket i vissa delar byggde på ett äldre förslag av arkitekt Jerk Alton, Kumla, 1995).</p> <ul style="list-style-type: none"> *Borttagande av de två främsta bänkraderna på vardera sida mittgång. Bänkarna avkortades något. Bänkskärmar flyttade bakåt och avkortades i samstämmighet med bänkarnas längd. *Två bänkar borttogs på vardera sida mittgång längst bak, för att skapa av ett s k kyrktorg (ursprungligen planerades att tre bänkar skulle borttagas endast på södra sidan). *Plats för kyrkrumsvärd ordnat vid kyrktorget. *Komplettering av kalkstengolvet där bänkar togs bort i väster. Kalkstengolvet nedanför koret skulle förlängas fram till de faststående bänkarna (Öländsk kalksten användes). *Golvvärme installerat under kalkstengolven. *Golvvärme installerades även under bänkkvarteren. I detta sammanhang byttes golvet ut mot ekgolv under bänkarna (golvet senast utbytt 1975). *Utmed väggen mellan kyrkorummet och vapenhuset inreddes skåp. Skåpen målades lika bänkinredningen. *Korgolvet utvidgades något och trapporna fick en rak form och något avrundad mot sidorna (tidigare avrundade kortrappor). *En demonterbar handikappramp placerades mot det utvidgade korgolvet i anslutning till predikstolen. *Ordnande av sidokapell i norra korsarmen med grupperade lösa stolar och flyttbart altare. I nischen i kapellets östra vägg anskaffades en målning på duk (130 x 230 cm), föreställande ”Ni är mina vänner”, utförd av konstnären Sven Erik Öhman. Befintlig radiator i denna altarnisch inbyggdes. Flyttbar ambo anskaffad. *Körgradäng (flyttbart podium) med textilförvaring samt kororgel i södra korsarmen. *Kallras vid fönsterna eliminerades genom strålvärmelist, speciellt fönsterna i norra korsarmen, men i övrigt där det behövdes. *Ny invändig källartrappa inbyggd i kyrkans nordöstra hörn. Detta för att underlätta kommunikationerna med källaren. *Nytt dörrparti av ek och nytt vindfång vid västra entrén. Det gamla vindfånget av stål och glas från 1975 rivet. *Kapphyllor och krokar uppsattes i nisch i vapenhusets södra del. *Dörren mellan vapenhuset och kyrkorummet försågs med glas (för att få genomsikt). *Altarringen gjordes öppningsbar i mitten (övriga åtgärder som planerades angående altarringen godkändes ej). *Triumfkrucifixet skulle sänkas med en länk. *Psalmmummertavlan vid predikstolen flyttades till långskeppets norra vägg mot öster. *Bättringsmålning av den fasta inredningen. *Förbättrad belysning i koret placerade bakom triumfbågens pilastrar, samt på pelarkapitälens krön (befintliga uppåtriktade 	ATA.
------	--	------

	<p>strålkastare i korvalvet borttogs). Manöverskåp i näst sista bänkens rygg, på norra sidan. Lampetter uppsatta i sidoskeppen, för att förbättra kyrkorummets allmänbelysning (befintliga lampetter på pelare och i korsarmarna skulle behållas). Pendelarmaturerna i sidoskeppen försågs med dekorativt utformade bländskydd. Dessa sänktes samtidigt 1–2 meter. Nedåtriktad läsbelysning i norra och södra korsarmarna. Nedåtriktad belysning, uppsatt under läktarens framkant för belysning av kyrkorget.</p> <p>*Ljuskrönorna gjordes höj- och sänkbara med hissanordningar. *Läspulpet vid handikapprampen i koret. *Nya mattor i mittgång och sidogångar. (*Dopfunten planerades att flyttas ut från det lilla doprummet, ut på korgolvet. Ej godkänt).</p> <p>*Ombyggnad av södra entrén på kyrkotomten, för att förbättra tillgängligheten för rörelsehindrade (Consultec Arkitekter och konstruktörer AB). Planen framför kyrkan lades med små betongstenar, liknande gatsten. Flyttning av trappor som tidigare gick i liv med portstolparna, flyttades inåt.</p>	
1999	*Klockstapel uppförd på Sunnanå kyrkogård.	
2000	Landgångar byggda i vindsutrymmet.	
2001	*Renovering av tornkammaren. Montering av belysning på kallvinden.	